

Metsanduse arengukava aastani 2030 algatamise II töörühma (14.06.2018) kohtumise protokoll

**Asukoht: Riigimetsa Majandamise Keskus, Tallinn, Toompuiestee 24
Aeg: 14.06.2018, kell 10:30 – 16:30**

**Juhatas: Keskkonnaministeeriumi (KeM) metsaosakonna peaspetsialist Kristel Järve
Protokollis: KeM metsaosakonna nõunik Merje Lesta**

Osaesid töörühma liikmed: Ando Eelmaa, Bert Rähni, Inga Kuus, Irje Möldre, Jaan Aiaots, Jaan Kers, Jaanus Aun, Jürgen Kusmin, Kadri-Aija Viik, Karel Lember, Linda-Mari Väli, Mailiis Kaljula, Marek Kase, Mihkel Kangur, Mikk Link, Paavo Kaimre, Rainer Kuuba, Rene Tammist, Sille Pihlak, Taavi Tattar, Tarmo Porgand, Tarmo Tüür, Toomas Lemming, Triin Reisner, Triin Vihalemm, Tõnu Ehrpais, Valdur Mikita, Veiko Uri, Indrek Laas, Marku Lamp, Eesti Metsa Abiks (E.M.A) asendusliikmed: Martin Luiga, Indrek Vainu ja Mati Sepp, ekspert Maie Kiisel (Tartu Ülikool) ning vaatlejad: Alar Jürgenson ja Matis Mägi (Riigikontroll)

Päevakord:

10.30-10.40 Kohtumise avasõnad

10.40-11.00 Sissejuhatus (vahekokkuvõtte alamtöörühmade kohtumisest, päevakava punktide tutvustus ja järgmised sammud)

11.00-12.15 MAK2030 alusuuringu vahekokkuvõtte (sh meediaanalüüs ja kaasamisküsitluse tulemused) ja töörühmade ettepanekud alusuuringusse, arutelu

12.15-13.00 Protsessi arutelu

13.00-13.45 Lõuna

13.45-14.45 MAK2030 koostamise eesmärkide seadmine (töö rühmades), arutelu

14.45-15.45 Valdkondlikult kaardistatud probleemide prioriseerimine (MAK2030 koostamise ettepaneku fookusteemade arutelu) (töö valdkondlikult), arutelu

15.45-16.30 Kokkuvõtete tegemine (MAK2030 fookusteemad ja eesmärgid/ootused)

Saadetud materjalid:

Päevakava, valdkondlikud probleemikaardistused ja nende vahekokkuvõtte valdkondlike kommentaaridega, prioriseerimise tabeli näidis probleemidega Forest Europe jätkusuutliku metsamajanduse kriteeriumide raamis, Forest Europe jätkusuutliku metsamajanduse kriteeriumid ja indikaatorid 2015, kaasamisküsitluse ja meediaanalüüsi vahekokkuvõtte koos andmetabelitega, E.M.A ettepanek töörühma kaasatuse laiendamise osas

Kokkuvõte:

Toimus teine MAK2030 algatamise töörühma koosolek. Tutvustati alusuuringu vahekokkuvõtet ning tehti mõned ettepanekud lisauuringuteks (sh lageraied vs turbe- ja valikraied, siseriiklikud seadusmuudatused, ulukite mõju metsakasvule, metsakultuuride

hooldamine, metsanduse tulud ja kulud). Eraldi tutvustati vahekokkuvõtet alusuuringu teemal, mis uuris sihtrühmade ootusi MAKile. Küsitluse tulemustest sünteesib KeM välja need, mida probleemidena kajastatud ei ole ning neid arutatakse augustis kohtumistel. Protsessi arutelu oli põhiteemaks Eesti Metsa Abiks ühenduse osalemine töörühmas, kohtumisel lubati ekspertidena osaleda kõigil neljal liikmel. Päeva teises pooles kaardistas töörühm mitu MAKi koostamise eesmärki ning valis igas valdkonnas kolm olulisemat probleemi. Järgmine kord kohtutakse alamvaldkondade töörühmades (27.–30. august 2018). Nendeks kohtumiseks on KeM koostanud esimese versiooni MAK2030 algatamise ettepanekust, samuti koondab tulemused arvamusefestivalilt ning kaasamisküsitlusest. Lisaks vaadatakse augustis uuesti üle alusuuringu tulemustele. Järgmine kogu töörühma kohtumine (kolmas) toimub 13. septembril 2018.

Päevakorrapunktide kaupa:

Sissejuhatus

Kohtumise avas KeM asekanstler Marku Lamp. E.M.A kolmel liikmel lubati osaleda kuni protsessi arutelu päevakorrapunktini vaatlejatena. Seejärel tutvustas töörühma juht kohtumise päevakava, töökorraldust ning edasisi samme (sissejuhatav ettekanne). Järgmised alamvaldkondade kohtumised toimuvad:

ökoloogia – 27.08.,

kultuur – 28.08.,

majandus – 29.08. ja

sotsiaal – 30.08.

Järgmine (kolmas) terve töörühma kohtumine toimub 13.09.

MAK2030 alusuuringu vahekokkuvõte

Koosolek jätkus MAK2030 alusuuringu vahekokkuvõtte tutvustusega. Paavo Kaimre Eesti Maaülikoolist tutvustas alusuuringu teemasid ja nende seoseid alamtöörühmadest laekunud probleemkaardistusega (vt ettekannet). Paavo Kaimre tõi välja kaks lisateemat, mida alusuuring võiks kajastada: lageraiete ja turbe- ja valikraiate ökoloogilise ja majandusliku mõju võrdlev hinnang nii lühi- kui pikas perspektiivis ning ülevaade olulisematest siseriiklikest seadusemuudatustest ja võimalusel nende oodatud ja ootamatute mõjude rakendumisest (kehtiva arengukava jooksul). Viimase korral esitati kommentaar, et seda võiks teha KeM.

Pärast tutvustust esitasid töörühma liikmed küsimusi ja ettepanekuid. Töörühma liikme küsimusele vastuseks tutvustas Paavo Kaimre alusuuringu koostamise teadlaskonda ja kaasatud ülikoole (lisatud ettekande faili peale kohtumist). Küsiti ka selgitust, kas ja kuidas alusuuringu lähteülesandes toodud sotsiaali ja kultuuri teemasid käsitletakse. Selgitati, et see on kokkulepitult asendatud TÜ uuringuga, milles küsitluse ja meediaanalüüsi kaudu üritatakse teada saada kogukondade ja inimeste ootusi metsandusele (järgmises ettekandes käsitletakse pikemalt). Tehti ettepanek uurida ühe osana alusuuringust ka ulukite mõju metsakasvule (kui

palju ulukid majandusmetsa ära söövad). Lisaks tehti ettepanek uurida laialdasemalt ka metsandussektori tulu ja kulu (sh kaudsed kulud, st laiemalt kui vaid infrastruktuuride rajamine). Ökoloogia valdkond kaardistas töörühmas teema „mullakahjustuste ulatus ja mõju ökosüsteemidele eri metsatüüpides“, mille käsitlemist soovib alusuuringus. Esitati ka vajadus, et analüüsitaks metsakultuuride hooldamist – näiteks eelmise MAK perioodi käigus, kui palju on lageraieid tehtud, kui palju uuendatud, kui palju kultuure rajatud, noorendikke hukkunud. Teemaks võiks olla: analüüsida metsamajanduslikke tegevusi metsaomanike gruppide viisi ja anda teaduslik hinnang nendele tegevustele (kas on piisavalt kultuure hooldatud, uuendatud jm). T. Lemming saadab konkreetse ettepaneku kirjalikult peale kohtumist. Biomajanduse teemal tehti kommentaar, et küsimused kuidas vähendada puidujäätmete teket ning kuidas puitu taaskasutada võiks siduda sellega, kuidas pikaajaliselt kasutatav puit üldse tekib. Esitati kahtlus, et ettekandes on juurepessu levikut alahinnatud. Vastuseks kinnitati, et nii töörühma kui teadlaste senise töö tulemus kinnitab, et metsade tervislik seisund on MAK2030-s väga oluline teema. Muuhulgas esitati küsimus, kas sotsiaali ja kultuuri valdkond jääb alusuuringust välja. Vastati, et asendustemana tuli sisse uuring, mida pikemalt käsitletakse järgmises päevakorrapunktis TÜ ettekandes. Küsiti, kas hariduse teemasid on plaanis käsitleda (nt õppekavade analüüs, metsa majandamine terviklikult). Alusuuringusse esitatud lisateemad võtsid Paavo Kaimre ja KeM teadmiseks ja vastavalt võimalustele (ajaline ja eelarve limiteeritus) lisatakse need alusuuringusse.

Alusuuringu teemal „Sihtrühmade ootused metsanduse arengukavale“ tegi eraldi ettekande Maie Kiisel (Tartu Ülikool, RAKE), mis tutvustas meediaanalüüsi ning internetiküsitluse tulemusi. Juunis toimuvad veel rohujuuretasandi arutelud kogukondades ning augustiks 2018 valmib kogu aruanne. Keskkonnaministeerium võrdleb internetiküsitluste tulemusi kaardistatud probleemidega ning uued probleemid tulevad arutlusele alamtöörühmade kohtumisel augustis.

Protsessi arutelu

Töörühma kohtumine jätkus protsessi aruteluga, mille käigus täitsid töörühma liikmed küsitluslehe protsessiga senise rahulolu kohta ja ettepanekute jaoks, mida võiks paremini teha. Seejärel esitas töörühma liige Linda-Mari Väli oma seisukoha kodanikuühenduse E.M.A asendusliikmete kasutamise kohta töörühma kohtumistel (soovitakse nelja liiget) ning kasutada olevate punktide arvu osas MAK2030 probleemide prioriseerimisel (10 punkti asemel 40 punkti). Arutelu käigus toodi mitu põhjendust, sh see, et üks isik ei jõua kõigis töörühmades osaleda, selline oli E.M.A kokkulepe KeMiga, E.M.A on kõigis valdkondades osaledes teinud neli korda rohkem tööd ning et Eesti Erametsaliidul (EEML) on igas valdkonnas üks esindaja, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidul (EMPL) samuti rohkem kui üks.

Järgnes pikem arutelu, kus töörühma liikmed soovisid selgitusi töörühma koostamise põhimõtete ja prioriseerimise olulisuse kohta, mh ei pidanud osad liikmed vajalikuks seda küsimust töörühmas üldse arutada, ka viidati, et Marku Lambil on võimalus ka käskkirja kohaselt eksperte töörühma juurde kutsuda.

KeM on eelnevalt lubanud E.M.A-le vastu tulla, lubades kohtumisel osaleda Martin Luigal, kes on alamtöörühmade kohtumistel Linda-Mari Väli asendanud ja protsessiga rohkem kursis. KeM selgitas, et töörühma koosseis oli algselt koostatud ekspertide tasemel ning E.M.A esitas end kui vahendusorganisatsiooni, kes suhtleb kodanikega ning toob selle teadmise töörühma. Seda arvestades sai Linda-Mari Väli nimetatud käskkirjaga töörühma liikmeks ning on kasutanud ka võimalust enda asemel asendaja töörühma saata. KeM tõi küsimuse töörühma, kuna töörühma suurus ja kogu rühma tunnetus (tasakaal, ka teised võivad soovida rohkem esindajaid) on olulised. KeM tuletas meelde, et töörühma otsused on konsensuslikud ja ei põhine häälte arvu. Selgitati ka, et kohtumist ettevalmistava prioriseerimise tulemused on vaid lähtematerjaliks töörühma aruteluks ning see, kas E.M.A annab 10 punkti asemel 40 punkti, kogupilti ei muuda. Seda seetõttu, et ühendus on esitanud kõik oma 10 (või 40) punkti vaid ühele probleemile ning see probleem on juba punktiarvestuses esimesel kohal, kuna on saanud maksimumpunktid ka paarilt teiselt liikmelt. Samuti on valdkondlikes prioriseerimistes arvestatud E.M.A punktidega iga valdkonna juures eraldi (igas valdkonnas 10 punkti). KeM tõi ka välja, et EEMLi valdkondlikud esindajad on punkte andnud väga erinevalt, olenevalt sellest, millises valdkonnas osalevad. Samas E.M.A esitas 40 punkti vaid ühele ökoloogia probleemile ehk ei ole probleeme hinnanud valdkonna eripärasusest tulenevalt.

Toodi välja, et hiljem toimub ühe päevakorra punkti juures arutelu valdkondlikult ja ühel liikmel on keeruline kõigis aruteludes paralleelselt osaleda. Teisalt leiti, et E.M.A-l on eelis, kuna võib osaleda kõigis töörühmades, ka nt Eesti Metsatöötajate Ametiühing ei saanud mitmes valdkonnas osaleda, kuigi seda soovis. Protsessiga otsast pihta hakata ei soovita, mh rõhutati, et töörühma liikmete tööd tuleb austada. EMPL ja Eesti Metsatöötajate Ametiühing soovisid samuti suuremat osalust. EMPL rõhutas, et liikmete kaasamine on KeMi otsustada.

Käskkirjaga antud volitusega kaasas Marku Lamp E.M.A kohaletulnud liikmed (kolm liiget lisaks Linda-Mari Väli) ekspertidena 14.06. toimuvale töörühma kohtumisele. Töörühma liikmed olid nõus E.M.A esindusele kokku 40 punkti andmisega.

MAK2030 koostamise eesmärkide seadmine

Pärast lõunat alustas töörühm tööd kuues rühmas, rühmadesse jaotati juhuslikult. Töö eesmärk oli sõnastada gruppide peale kokku 3 pika vaate eesmärki, 3 protsessi eesmärki (kolm rühma sõnastasid kummastki ühe eesmärgi) ning 6 sisueesmärki (kolm rühma sõnastasid igaüks kaks sisueesmärki). Arutelude lähtekohaks oli KeMi poolt koostatud süntees ja võimalikud sõnastused 22. märtsil töörühmas esitatud eesmärkide sõnastuste põhjal (vt eesmärkide seadmise ettekannet). Rühmad võisid võimalikke sõnastusi laiendada või kitsendada või täiesti ümber sõnastada.

Rühmad sõnastasid Järgnevad eesmärgid (number eesmärgi lõpus viitab rühma numbrile).

Pika vaate eesmärgid:

- Metsanduse arengukava eesmärk on tagada metsade pikaajaline ökoloogiline ja majanduslik jätkusuutlikkus, arvestades võimalikke kliimamuutusi. Arengukava peab, koos keskkonnamõju hindamisega, kaaluma strateegilisi valikuid ja nende keskkonna- ja sotsiaalmajanduslikke mõjusid erinevate metsakasutuse ja kaitse mahtude juures. (1)
- Metsanduse arengukava peab seadma eesmärgid metsade kasutamisele ja kaitsele järgmiseks kümnendiks vaatega vähemalt aastani 2050. Arengukava peab, koos strateegilise keskkonnamõju hindamisega, määratlema strateegilised valikud arvestades ökoloogiliste, metsamajanduslikke, sotsiaal- ja kultuuriliste funktsioonidega (3)
- Tagada metsade sotsiaalselt tasakaalustatud loodust arvestav majandamine arvestades globaalseid arenguid eeskätt majanduses ja tehnoloogilises innovatsioonis vaatega aastani 2100. (2)

Järgnenud arutelu käigus toodi välja, et metsanduses tähendab pikk vaade pigem ajavahemikku aastani 2100.

Protsessi eesmärgid:

- Arengukava eesmärk on saavutada võimalikult laiapõhjaline kokkulepe metsade jätkusuutliku arengu suunamiseks, arvestades nii rahvusvahelisi kohustusi kui Eesti sotsiaalseid, majanduslikke, keskkonnakaitselisi ja kultuurilisi aspekte. Arengukava koostamine peab olema avatud, teadmispõhine, võimalikult paljusid osapooli kaasav ja tasakaalukas. (1)
- Arengukava eesmärk on saavutada võimalikult teadmispõhine ja laiapõhjaline kokkulepe metsade jätkusuutliku majandamise suunamiseks, arvestades nii rahvusvahelisi kohustusi kui Eesti sotsiaalseid, majanduslikke, keskkonnakaitselisi ja kultuurilisi aspekte. Arengukava koostamise protsessi üks eesmärgi on seostada metsandus biomajanduse strateegilise arendamisega. Kasutame kodumaist puitu targalt! (3)
- Arengukava eesmärk on saavutada huvipoolte võimalikult laiapõhjaline kokkulepe metsade jätkusuutliku majandamise suunamiseks, arvestades nii rahvusvahelisi kohustusi kui Eesti sotsiaalseid, majanduslikke, keskkonnakaitselisi ja kultuurilisi aspekte. Kokkuleppe aluseks on piisavalt lahti kirjutatud strateegilised arengustenaariumid. (2)

Järgnes arutelu, kus käsitleti laiapõhist kokkulepet. Kolmanda rühma sõnastuse juures toodi välja, et viimased kaks lauset käsitlevad kokkulepet – protsessi tulemusena peaks suutma metsanduse arengu seostada biomajanduse temaatikaga. Toodi välja, et biomajanduse teema jaoks on eraldi arengukava väljatöötamisel. Selles aga ei käsitleta metsandust (vaid põllumajandus ja kalandus). Arutelus selgus, et ühiskondliku kokkuleppe saavutamiseks sobib

Riigikogus arengukava kinnitamine, eeldusel, et strateegilised arengutsenaariumid on piisavalt lahti kirjutatud. Mõne liikme jaoks sobis paremini Vabariigi Valitsuse tasand.

Sisueesmärgid:

- Metsade võimalikult mitmekülgne kasutus aitab leevendada ja kohaneda kliimamuutustega ning tagab elukeskkonna ja metsaelustiku heaolu. (4)
- Puidu maksimaalne väärindamine, tark puidukasutus ja võimalikult mitmekülgne metsakasutus peavad vastama ühiskonna ootustele ning vajadustele. (4)
- Metsade võimalikult mitmekülgne kasutus peab saama senisest suuremat tähelepanu, vastama ühiskonna ootustele ja võimaldama tagada ühiskonna ja metsaelustiku heaolu ning kliimamuutustega kohanemise. (6)
- Kaasaegne haridussüsteem ja metsateadus peavad tagama targa puidukasutuse, selle maksimaalse väärindamise ja aitama leevendada kliimamuutusi. (6)
- Võimalikult mitmekülgne metsakasutus, sealhulgas metsa maksimaalne väärindamine koos targa puidukasutusega vastab ühiskonna ootustele, aitab kliimamuutustega kohaneda ja neid leevendada ning tagab elurikkuse säilimise. (5)
- Metsanduslik info on selgelt mõistetav ja avalikkusele kergelt kättesaadav, läbi kaasaegse haridus- ja teadussüsteemi on suurenenud ühiskonna teadlikkus säästvast metsandusest. (5)

Töörühma liige soovis eraldi välja tuua, et metsiku looduse hoidmine ei pea alati olema kasutus (võib lihtsalt olla), kuna see on oluline aspekt praeguses ühiskonnas.

Valdkondlikult kaardistatud probleemide prioriseerimine

Töörühma juht tutvustas meili teel saadud prioriseerimise tulemusi (vt prioriseerimise ettekannet). Enamasti jagati punkte 1-2 kaupa, kolm liiget esitasid kõik 10 punkti ühele teemale. KeM tegi väljavõtted: 10 tähtsamat teemat jagatud punktide suuruse järjekorras ja järjekorras, mis arvestas, mitu liiget vähemalt ühe punkti teemale jagas. Üheksa teemat kümnest olid mõlemas tabelis esindatud (lihtsalt erinevas järjekorras). Eraldi tehti väljavõtted viiest tähtsamast teemast iga valdkonna kohta. Ühel juhul arvestati kõigi liikmete hääli vastavas valdkonnas ning teisel juhul seda, mille poolt valdkonna enda liikmed olid hääletanud. Paksus kirjas oli välja toodud kattuvus. Töörühm jaotati valdkondlikesse rühmadesse ning iga rühma ülesanne oli esitada kolm valdkonna tähtsamat probleemi, mida MAK2030 peaks käsitlema. Etteantud materjalid olid lähtekohaks, kuid neid võis asendada mõne olulisema temaga, mille jaoks said liikmed kasutada iga valdkonna kogu probleemikaardistust.

Tulemused (kolm tähtsamat valdkondlikku probleemi, ei seatud prioriteetsuse järjekorda):

Kultuur

- Füüsilisest isikust erametsaomanike (edaspidi talumetsaomanike) arvu ja nende omandis oleva metsamaa jätkuv vähenemine ning juriidilisest isikust metsaomanike (edaspidi firmametsaomanike) metsamaa pindala intensiivne suurenemine.
- Looduslikud pühapaigad kõnetaksid tänapäeva kultuuris rohkem inimesi, kui neid tõlgendada läbi metsa ja tervise omavaheliste suhete aspekti.
- Ebapiisav loodushoidlike tavade ning metsaga seotud Eesti rahvakultuuri traditsioonide õpetamine koolides. (Selle elluviimise eelduseks on probleem K.6.24)

Majandus

- Metsade majandamine ja metsade kaitsmine on ühes ministeeriumis
- Piirangute õiglase hüvitamise meetmed ei ole olnud piisavad
- Erametsade puuliigiline koosseis on muutunud majanduslikult väheväärtuslike puuliikide suunas raiesmike vähese kultiveerimise ja hooldusraiete (valgustus) vähese teostamise tõttu (kajastatud probleemi K.4.14 „Erametsad ei uuene okaspuuga“ all, aga töörühma töörühma arvates annab pikem sõnastus parema ülevaate probleemi olemusest)

Sotsiaal

- Puudub riigi pikaajaline plaan majandatavate metsade, majanduspiirangutega metsade ja rangelt kaitstavate metsade osakaalu kohta koos mõjude hinnanguga metsanduslikule haridusele ja tööhõivele (ühendatud 2 probleemi)
- Piirangutest tulenevate saamata jäänud tulu kompenseerimine metsaomanikele ja kohalikule omavalitsusele pole sageli piisav või puudub üldse
- Metsandusega seotud taristute (teede) korrashoid ja areng pole piisavalt tagatud

Ökoloogia

- Raiemahud on tasemel, mis metsade vanuselise struktuuri muutuste kaudu võib ohustada/ohustab elurikkust ja võib ohustada teisi metsade ökoloogilisi funktsioone (lõplik sõnastus jääb augusti töörühmas kokku leppimiseks)
- Metsa loodusväärtuste hoidmise finantsmehhanism ei ole piisav, jätkusuutlik ja õiglane
- Eesti metsade majandamine ja maakasutus ei pruugi olla metsade süsinikuvaru seisukohalt optimaalne, samas kui eesmärk võiks olla metsade süsinikuvaru ja sidumisvõime suurenemine

Kokkuvõtete tegemine

Hinnati seatud eesmärkide ja probleemide ühilduvust Marku Lampi eestvedamisel. Marku tõi välja, et näiteks on ebaselge, milline on kaitsatavate metsade ja majandatavate metsade osakaal ja selle lahendamiseks ongi oluline pika vaate eesmärgi seadmine. Oluline on ka, et finantsmehhanism tagaks meie otsused ja oleks õiglane.

Prioriseerimise tulemus on abiks MAK2030 fookusteemade seadmisel, augustis saab lisanduva informatsiooni (kaasamisküsitlus, arvamusfestival jm) valguses need veel üle vaadata. Vahepeal koostab KeM esimese ettepaneku versiooni. Eesmärkide ja fookusteemade seadmise juurde saab vajadusel tagasi tulla 13. septembril peale alamtöörühmade kohtumist.

Tehti ettepanek, et finantsmehhanismi teema võiks tõsta valdkondade üleseks teemaks.

Töörühm puhkab juulis. Augusti keskpaigas saadetakse järgmise kohtumise materjalid.

